

Aktuárské vědy

Antonín Zelenka

Diskuse o pensijním pojištění

Aktuárské vědy, Vol. 7 (1938), No. 1, 17–22

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/144682>

Terms of use:

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

Les résultats atteints par les deux théories montrent que les observations portant sur les âges élevés suivent bien les règles du calcul des probabilités pourvu que ces observations soient bonnes et suffisamment nombreuses, et que la théorie soit bien établie.

Diskuse o pensijním pojištění.

Dr. Antonín Zelenka.

V č. 185 Pojistného Obzoru byla uveřejněna neslušná a nevěcná polemika anonyma, příkládajícího si titul a jméno „Pojistný technik M. Fitz“ s mým článkem „Diskuse o pensijním pojištění“, kterým jsem uváděl na pravou míru jeho článek v č. 183 uvedeného časopisu. Ačkoliv tón p. Fitze předem mne zbavoval povinnosti odpovědět, neboť tomu pánovi nejde o věcné diskutování, ale o pomluvy, přece jen jsem vzhledem k závažnosti tématu zaslal redakci Pojistného Obzoru další článek. Redakce byla ochotna tak učiniti; protože ale před uveřejněním článku dala jej p. Fitzovi k přečtení a vyžádala si ihned jeho odpověď, hodlají ji uveřejniti současně s mým článkem, projevil jsem nesouhlas s jejím postupem, který nebyl nestranný a požádal jsem, aby můj článek neuveřejnila s tím, že požádám o jeho publikaci redakci „Aktuárských Věd“.

A. Z.

Můj článek v č. 183 Pojistného obzoru, kterým jsem uvedl na pravou míru vývody pojistného technika M. Fitze v čísle předcházejícím, byl podnětem k jeho odpovědi v č. 184 P. O. Odpověď po meritorní stránce nepřináší nic nového. Psána je však způsobem, který nesvědčí o dobré vůli diskusí dospět k vyjasnění věci; odpovídám-li přece, je to jen proto, aby u čtenářů méně informovaných nevznikl snad dojem, že jeho kritika je správná. Těm, jimž jde o zjištění pravdy, postačí srovnání a rozbor všech tří článků, zejména v bodech, které obsahují konkrétní fakta. Pouze v takových bodech je možná polemika odborné úrovně. Řečnické otázky snad obvyklé v útocích neodpovědného tisku nejsou přesvědčivým argumentem, zejména jde-li o anonyma. Přes všechnu mou snahu se mi totiž nepodařilo zjistiti osobnost pana pojistného technika M. Fitze a proto soudím, že jde o anonyma, který patrně ze skromnosti si přeje zůstatí nepoznán.

K jednotlivým bodům připomínám toto:

1. Pan Fitz tvrdí, že ve svém prvním článku napsal v podstatě, že V. P. Ú. neuveřejňuje běžně a pravidelně statistiky o frekvenci

nových vstupů a výstupů v jednotlivých stářích. Opravuji jeho tvrzení v tom směru, že ve svém prvním článku napsal doslova toto: „Ponevadž V. P. Ú. neuveřejňuje na příklad statistiky o frekvenci nových vstupů a výstupů v jednotlivých stářích.“ Z těchto slov v každém čtenáři musel vzniknouti dojem, že V. P. Ú. (s výjimkou let 1929—1931, jak dále p. Fitz uvedl) neuveřejnil vůbec žádné statistiky o vstupech a výstupech pojištěnců. Konstatuji proto znovu, že pokud jde o první vstupy, jest za rok 1934 publikována tabulka pro pětkové věkové skupiny a pro obě pohlaví v oficiálním Věstníku V. P. Ú. „Pensijní pojištění“ v tabulce č. 5 na str. 55 březnového čísla z roku 1936. Pro další léta tyto statistiky jsou hotovy a byly zatím doručeny všem členům ministerské komise pro úpravu sociálního pojištění zaměstnanců ve vyšších službách. Pokud jde o výstupy, byly dosud zpracovány a publikovány výsledky jen do roku 1931; šetření o výstupech je prakticky možno prováděti jen při pojistně matematické bilanci; V. P. Ú. dokončuje bilanci k 1./1. 1935, bude jistě i zde pro celou veřejnost k dispozici podrobný statistický materiál. Připomínám ihned, že u výstupů nemá smyslu prováděti šetření jen o počtu a věkovém rozvrstvení osob vystupujících a že je nutno vždy provésti také šetření o získaných nárocích osob vystupujících a sledovati vývoj v uplynulém období pro zjištění měrných čísel četností návratů do pojištění.

2. Pan Fitz v prvním svém článku na str. 57 píše: „Jako jeden z těchto případů poslouží nám ku příkladu srovnání průměrného stáří mužů nově do V. P. Ú. vstupujících, jaké bylo ve skutečnosti a jaké bylo předpokládáno při výpočtech v pojistně matematické bilanci k 31./12. 1929. Skutečné průměrné vstupní stáří mužů, kteří vstoupili po první v r. 1929 do pojištění, bylo 27 roků.“ Konstatoval jsem, že není přípustné, aby tento věk byl považován za vstupní věk budoucí generace. Pan Fitz soudí, že „vyžaduje mimořádné fantasie viděti v jeho tvrzení pokus o vyvození průměrného věku budoucí generace.“ Ale čemu jinému nasvědčuje spojitost těchto dvou vět? Tak nezbyvá mi než věřiti, že skutečně souvislost obou vět byla jen náhodná a konstatovali, že pan Fitz svými slovy nevyjádřil jasně své myšlenky.

3. V prvním svém článku uvádí p. Fitz bezprostředně za větami ad 2) citovanými: „Při výpočtu rezerv propadajících v důsledku trvalých výstupů z pojištění bylo pro tutéž skupinu mužů použito vstupní stáří 30 roků.“ Uvedl jsem, že nejde o tutéž skupinu. P. Fitz přiznává tuto okolnost, ale tvrdí, že jde o dvě skupiny vzájemně se ze značné části kryjící, čímž má býti zeslabena má námitka. Je samozřejmé, že jde z části o stejné pojištěnce, ale otázkou bylo, zda krytí obou skupin je tak dokonalé, aby se průměrné věky měly shodovati. Teprve z druhého článku p. Fitze lze seznati, v čem spočívá jeho omyl. Uvádí tam totiž na důkaz přípustnosti záměny obou skupin, že „počet mužů s naslouženou příspěvkovou dobou 1—12 měsíců činil 27.574 a počet mužů

v r. 1929 do pojištění nově vstoupivších 27.628.“ Z nepatrné diference těchto dvou čísel p. Fitz asi usuzuje, že oba kolektivy mají jen nepatrný počet různých členů. To je však omyl. Oba kolektivy mají společnou skupinu mužů, kteří před 1./1. 1929 nebyli ještě pensijně pojištěni, vstoupili v r. 1929 do pojištění a setrvali v něm do 31. prosince 1929. Prvý kolektiv však mimo ni obsahuje všechny muže, kteří byli pojištěni již před 1./1. 1929, avšak vzhledem k přerušení pojištění nezískali do 31./12. 1929 více než 12 příspěvkových měsíců. Druhý kolektiv pak kromě společné skupiny zahrnuje všechny muže, kteří v roce 1929 vstoupili po prvé do pojištění, avšak vystoupili před 31./12. 1929. Tyto nekryjící se skupiny obou kolektivů jsou dosti početné a vykazují podstatně odlišné věkové rozvrstvení, takže není možno čekat souhlas průměrných věků obou skupin. Bylo proto plně oprávněno mé tvrzení v prvním článku. Tento omyl p. Fitze je příkladem, jak nesprávné závěry se dedukují ze statistik a kolportují v okruhu těch, kteří nejsou a ani vždy nemohou býti řádně obeznámeni s materiálem, z něhož statistiky vznikají.

4. Také s mým konstatováním o požadavcích kladených na početní podklady p. Fitz souhlasí — pokud mohu z jeho slov souditi. Nezabýval jsem se ve svém článku vůbec otázkou, které konkrétní předpoklady o budoucí generaci jsou nejvhodnější. Položil jsem jen kritérium pro stanovení všech početních podkladů; a stavěl jsem se proti tomu, aby výsledek jediného roku byl bez náležitého odůvodnění brán za početní podklad. Rozhodnutí o hodnocení budoucí generace je věcí pojistně matematické subkomise zřízené při ministerské komisi, kde jistě jest dosti odborníků nad jiné pro tento obor kvalifikovaných. To pan Fitz jistě dobře ví; jeho závěr pak jest jen bojem proti větrným mlýnům.

5. Pan Fitz ve svém druhém článku píše: „Dr. Zelenka propaguje názor, že určité závazky V. P. Ú. v oddělení povinného pojištění, byť vznikly zákonem stejně jako všechny závazky ostatní, mají býti vyňaty z celkového rámce hospodaření V. P. Ú.“ Konstatuji, že jsem napsal: „Tyto dávky (t. j. podle zákona č. 125/1931 Sb. z. a n.) mají býti hrazeny zvláštní přírážkou; protože však výplaty značně přesahují výnos přírážky, hradí je zatím V. P. Ú. z ostatního jmění. Musil by tedy p. Fitz jednak zvýšiti aktiva V. P. Ú. o pohledávku za minulé doby, jednak snížití úhradové kapitály za zvýšení dávek z tohoto titulu.“ Nepropaguji tedy žádný názor o určitých závazcích oddělení povinného pojištění, nýbrž pouze konstatuji, že zákon určuje, že zvýšení dávek z titulu zákona č. 125/1931 Sb. z. a n. se hradí zvláštní přírážkou, jejíž výše má býti taktéž přezkoušena. To není věcí názoru, to je jen otázkou umění čísti zákon. Ale buď p. Fitz nezná příslušné zákonné ustanovení anebo vědomě tvrdí nepravdy.

6. Klasickým dokladem buď zlé vůle nebo neznalosti základních pojmů pojistné matematiky jsou však vývody p. Fitze na str. 141 P. O.

Ve svém prvním článku jsem upozorňoval na vliv krise a jako jeden z následků jsem uvedl pokles příjmů na pojistném v důsledku poklesu mezd; doslova pak jsem napsal: „Pokles mezd pak má vliv na stanovení hodnoty budoucího pojistného, jak se snadno p. Fitz přesvědčí srovnáním tabulek č. 19 a č. 26 v bilancích k 31./12. 1929 a k 31./12. 1931.“ Pan Fitz ve své odpovědi však prokazuje, že vůbec neví, co jest to hodnota budoucího pojistného; podívá se prostě na příjem pojistného v letech 1929—1931 a myslí, že to postačí, aby prokázal, že o ztrátách na pojistném nelze mluvit. Vidím, že musím tedy jít do detailů, na které jsem p. Fitze upozornil již v prvním článku.

Srovnání tabulek č. 19 v obou bilancích ukazuje pokles průměrného pojistného u nynější generace, srovnání tabulek č. 26 pak pokles pojistného u budoucí generace.

Tab. č. 19.

Věk	Průměrné roční pojistné v Kč			
	mužů		žen	
	31./12. 1929	31./12. 1931	31./12. 1929	31./12. 1931
16	200	175	312	255
20	777	693	723	659
30	1774	1710	1368	1306
40	2061	2020	1522	1486
50	2014	2016	1467	1408
60	1910	1901	1122	1120

Tab. č. 26.

Věk:	Průměrné roční pojistné v Kč			
	mužů		žen	
	31./12. 1929	31./12. 1931	31./12. 1929	31./12. 1931
16	199	175	309	256
20	787	792	718	751
25	1205	1097	828	820
30	1479	1241	939	853
35	1507	1344	962	932

Tedy mění se také čísla $\frac{B_x^{(m)}}{D_x^{aa}}$ a $\frac{B_x^{(j)}}{D_x^{aa}}$ v obou bilancích vyjadřující kapitálovou hodnotu budoucího pojistného. Zjistíme tedy vliv poklesu

mezd na hodnotu pojistného tím, že v bilanci k 31./12. 1931 učiníme tytéž předpoklady o budoucím pojistném, jako činěny byly k 31./12.

1929. Znamená to, že v bilanci k 31./12. 1931 čísla $\frac{B_x^{(m)}}{D_x^{aa}}$ a $\frac{B_x^{(z)}}{D_m^{aa}}$ na-

hradí se čísla z r. 1929. Provedené výpočty pak ukazují, že tento pokles mezd k 31./12. 1931 znamená pokles hodnoty budoucího pojistného o 940 milionů Kč. I když část této ztráty jest kompensována poklesem hodnoty nově získávaných zvyšovacích částek, zůstává stále ztráta plynoucí z poklesu mezd asi 600 milionů Kč. Tedy částka taková, že zahrnuje valnou část schodku pojistně matematické bilance k 31. prosinci 1931. Toto jest jediné správná pojistně matematická úvaha o hodnocení vlivu mzdových změn na finanční situaci nositelů pojištění. Konstatuji, že to p. Fitz neví: pak ale jsem nucen předpokládati, že p. Fitz si neprávem dává titul „pojistný technik“, protože nevěřím, že by skutečný a školený pojistný technik mohl prokázati takovou neznalost základních pojmů své vědy.

A pro úplnost ještě připomínám, že ve svém prvním článku neměl jsem na mysli jen srovnání těchto dvou bilancí, ani jen pensijního pojištění, ale že mé konstatování o hodnocení vlivu krise na finanční stav nositele pojištění mělo platnost všeobecnou pro obor sociálního pojištění.

7. Pokud pak jde o pojem „reservy aktivních pojištěnců“, trvám na svém vysvětlení, z něhož p. Fitz nevyvrátil ani písmenko. Pokouší se jen dovoláváním se p. prof. Schoenbauma potvrditi, že se tohoto pojmu užívá. Ano, užívá se jej; a právě proto jsem psal své vysvětlení, protože jej považuji za nesprávný. Opakuji, že pro zjištění finanční rovnováhy nositele pojištění je směrodatné jen zjištění poměru hodnoty všech závazků na straně jedné a všech práv ústavu na straně druhé. K dovolávání se názoru p. prof. Schoenbauma jen malou připomínku. Pan Fitz necituje ve svém článku přednášku dr. Schoenbauma, nýbrž referát o ní. Přednáška tato byla vydána jako 61. číslo publikací Sociálního ústavu ČSR a tam na str. 21 si může p. Fitz přečísti toto: „I když toto vypočítávání rezerv pro aktivní pojištěnce neuznáváme za správné vystižení finanční situace nositele pensijního pojištění, . . .“ Tedy autorita dr. Schoenbauma, které se p. Fitz dovolává, obrací se proti němu. Doporučuji mu zásadu jistě běžnou, aby pokud možno vždy citoval originální prameny a ne referáty o nich.

Bod 7. pana Fitze je mimo kvalifikaci. Uváděl jsem tři názorné příklady, abych ukázal, proč nesouhlasím s užíváním pojmu „reserva aktivních“. Pan Fitz vytrhne z toho jeden, ale jen proto, aby mohl skončiti otázkou, která je perfidní a urážlivá. Pan Fitz se kryje anonymitou; jistě — je-li odborníkem v sociálním pojištění — měl možnost poznati mě i mé názory a ví, že nemá nejmenšího práva napsati něco podobného. Vidím, že dopustil jsem se ve svém článku skutečně jednoho

omylu, avšak závažného. A to, když jsem napsal: „Nechci předpokládati zlou vůli . . .“ Odpověď pana Fitze mě přesvědčila o opaku. Nebudu proto napříště polemisovati, již také proto ne, že jde o anonyma, který své anonymity zneužívá k osobním a nekvalifikovatelným útokům.

Na jeho řečnickou otázku odpovím, až odloží svou masku, abych poznal, s kým mám tu čest. Zatím bych se na oplátku otázel, je-li si p. Fitz vědom toho, že nesprávným tvrzením o velmi špatné finanční situaci V. P. Ú. poškozují těžce zájem pojištěnců. Kdyby bylo správné, co uvádí, muselo by nastati radikální zhoršení dávek a radikální zvýšení pojistného. Ptám se ho dále, jak je to dávno, co „nestranní odborníci“ propagovali zvýšení úrokové míry ze 4% na 4,5% a usilovali o snížení pojistného pro pojištění invalidní a starobní poukazem na zbytečně vysokou thesauraci peněz. Nechtěl by se p. Fitz raději poučiti o tom, jaké škody tyto snahy způsobily ústavům sociálního pojištění?

K závěru dovolím si připomenouti, že uveřejňováním kritik úrovně článku p. Fitze se zbytečně může vyvolati rozruch v kruzích pojištěnců, aniž se čímkoliv přispěje k odstranění domnělých závad. Volání po dosazení „nestranné komise odborníků“ příliš jasně prozrazuje, že hlavním motivem těchto kritik jest snaha vyvolávaní pochybnosti z důvodů osobních. Každý odborník v republice, který se chce činně zúčastniti odborné práce při připravování novely pensijního zákona, má možnost své připomínky i případné námítky zaslati komisi ustanovené ministerstvem sociální péče a může býti jist, že jim bude věnována pozornost, jaké si zaslouží.

More Multiplicity in the Rate of Interest; Poly-party and Poly-creditor Transactions.

By *D. P. Misra, M. Sc.* (Lucknow).

In my paper „Uniqueness Versus Multiplicity Of The Rate Of Interest In A Purely Financial Transaction“ published on page 71 and onward of the Journal of The Institute of Actuaries Vol. LXIV Part I, No. 308, (London, March 1933), the investigations have been carried out under the limitation that the total of repayments always exceeds that of capitals. This paper will briefly be referred to as „the first paper“.

In the present paper I propose to extend the limitation much more than in the first paper.

But, before the investigations are made in the extended domain, it would be quite worth while to examine the criticism of Dr. J. F. Steffensen (of Copenhagen) on page 169, *ibid*, on the first paper.